

Meerdelige artikelenreeks

Gepubliceerd in het Kerkblad HHK (2020)

‘Waar is God op Wie gij bouwde?’

Deel 1

Over geestelijke depressiviteit (deel 1)

Nadat we in vijf artikelen zijn ingegaan op de vele vragen die er leven in het hart van jongeren en ouderen (met hun familieleden) die psychisch ziek zijn, lijkt het ons nu van belang in te gaan op de zogenoemde ‘geestelijke depressie’. Er liggen op dat ‘terrein’ namelijk een groot aantal problemen en vraagstellingen. In dit artikel doen we de eerste verkenning.

Er zijn tot op vandaag kerkmensen, ook wel ambtsdragers, die menen dat depressies en het werk van God, de Heilige Geest in elkaars verlengde liggen. Dit is een heel gevaarlijke opvatting waar we klip en klaar afstand van willen nemen. Scherp moeten we namelijk het onderscheid maken tussen psychische ziektes - waarin inderdaad sombere gevoelens aanwezig zijn - en anderzijds het werk van de Heilige Geest, Die in de weg van ontdekking ware, oprechte zondekennis leert! Ziekte is een gevolg van onze zonde in het paradijs en deze ziektes kunnen door middel van goede hulpverleningstrajecten en medicatie soms wonderwel genezen. Oprechte zondekennis echter is vrucht van Gods genade en die vindt alleen maar zijn beantwoording in het genadewerk van God.

Onderscheiden

Psychische kwalen en geestelijke ontdekking moeten dus helder onderscheiden worden. Natuurlijk, door dit zo absoluut te stellen zijn niet alle vragen opgelost. We horen bijvoorbeeld nogal eens het verwijt dat de prediking van de gereformeerde leer mensen extra vatbaar maken zou voor depressies. De discussies hierover zijn eindeloos gevoerd, zeker toen in 1987 het schokkende boek ‘Hulpeloos maar schuldig’ verscheen van de hand van mw. Aleid Schilder, gevolgd door andere publicaties. Zij beschreef – naar haar waarneming - het rechtstreekse verband tussen depressies en de reformatorische leer. Wat heeft dat boek pennen losgemaakt!

We willen trouwens niet ontkennen dat er in ons hart een somber gevoel kan ontstaan na het beluisteren van een heel ernstige preek. Als we in de prediking aangezegd worden, met grote ernst: ‘Zie, de Rechter staat voor de deur’ en we als het ware voelen dat we voor Gods rechterstoel gedaagd worden en wij zijn nog onbekeerd, nog onverzoend met God ..., maar wie zou daar niet somber van (moeten) worden? Paulus schrijft in zijn brieven vaak en klemmend over de droefheid naar God. Die droefheid werkt, zo stelt hij, een onberouwelijke bekering tot de zaligheid. Het horen van preken roept dus zeker emoties op, inclusief gevoelens van droefheid en somberheid. Maar ... wat is de bedoeling van de predikant? Dat hij als middel in Gods hand gebruikt wordt om mensen enerzijds te ontdekken aan hun geestelijke staat en ze anderzijds uit te drijven naar Christus! Dat is toch zijn liefste werk?

We zeggen het maar eerlijk tegen elkaar: er kunnen inderdaad ontsporingen ontstaan in de prediking, die tot gevolg hebben dat mensen depressief worden! Maar dat ligt dan absoluut niet aan de gereformeerde leer! Als een predikant echter steeds maar eenzijdige accenten neerlegt in zijn prediking, wil ik het daar niet voor opnemen! Als er alleen maar gesproken wordt over de eeuwige verlorenheid, over noodzakelijkheid van Gods werk in ons leven, maar nooit over de mogelijkheid van zalig worden, omdat God leeft en er nog zondaren moeten worden toegebracht vanwege Gods welbehagen, dan feilt er wel degelijk iets in de prediking. Als een predikant alleen maar ‘hel en verdoemenis’ preekt en niets laat horen van de vriendelijke Zaligmaker bij Wie zondaren zeer

welkom zijn, dan kan zo'n prediking er voor zorgen dat mensen depressief worden. Laten we het samen voluit vasthouden: de gereformeerde leer is zuiver, is gericht op Gods eer en op de zaligheid van zondaren.

De leegte ervaren

Niet zelden voelen depressieve mensen zich behept met de gedachte dat ze de zonde tegen de Heilige Geest hebben gedaan. Uit de praktijk van het leven zouden daar meerdere voorbeelden van te noemen zijn. Bij diepe depressies voelt een mens zich innerlijk verscheurd; wordt er zo'n gapende leegte ervaren in het leven. Die leegte kan dan gevuld gaan worden (en satan helpt daar graag een handje bij!) met de gedachte deze zonde te hebben bedreven. Wat vraagt dat een goede, pastorale en bewogen begeleiding. Het is nu niet de bedoeling uitgebreider in te gaan op deze zonde waarover Gods Woord wel met grote ernst spreekt.

Eerlijkheidshalve: een ander gevaar dreigt ook, namelijk dat de leegte gevuld wordt door oppervlakkig te geloven dat de Heere werkt in het leven en dat alles wel goed zit tussen de mens en God. Ook daarin weten we dat satan graag actief is door mensen te laten geloven dat de Heere Jezus voor hen gekomen is, geleden heeft en is opgestaan. Een kenmerk van de depressieve mens is het ervaren van een grote innerlijke leegte en die kan met van alles en nog wat gevuld worden. Ook met dit 'geloof'. Al weer, wat vraagt dat een eerlijke manier van omgang van familieleden en ambtsdragers! Hoe moeilijk is het om goed te onderscheiden tussen schijn en zijn.

Gods kinderen depressief?

We willen nu verder ingaan op de vraag of Gods kinderen ook depressief kunnen worden en wat nu precies geestelijke depressiviteit inhoudt. We schreven al eerder dat een depressie een 'knellend ervaren is van een enorme leegte'. Depressie is een ziekte en daarvan zijn Gods kinderen niet uitgezonderd. Immers, enerlei wedervaart de rechtvaardige en de goddeloze, zegt Salomo zo terecht. Waarom kunnen ze wel hun been breken, een hartinfarct krijgen, een ongeluk overkomen en waarom geen depressie krijgen? Ook zij hebben dan hulpverleners en medicatie nodig, die onder Gods zegen genezend kunnen werken. Maar ... hoe zit het nu concreet met de 'geestelijke depressiviteit'?

Wordt vervolgd

W. Visser, Nunspeet

WAAR IS GOD?

Deel 2

Vorige keer zagen we onder andere dat jongeren en ouderen die een depressie hebben van binnen een *diepe leegte* ervaren. Wat geeft dat vaak een heel eenzaam, verlaten gevoel. Maar hoe is dat nu bij de geestelijke depressiviteit? Ook dan wordt er een grote leegte ervaren, maar dan specifiek in geestelijke zaken. Het gebed doet geen kracht meer, Gods Woord is zo 'gesloten' en na elke kerkdienst blijft de leegte over. Het lijkt wel of de ziel gestorven is! Bij onze oudvaders komen we deze toestand tegen onder de naam 'geestelijke verlating'. Voetius heeft er een apart boekje over geschreven en Wilhelmus a Brakel schrijft er over in zijn bekende 'Redelijke Godsdienst'. Wat zegt hij daar? 'Dit is een zeer droevige en nare staat; ik heb medelijden met allen die daar in zijn; ik beklag ze. Hoewel God de Zijnen bewaart voor de eeuwige verdoemenis, zo laat Hij haar hen nog wel enigszins smaken. De verdoemenis bestaat in het missen van Gods aangezicht en in het gevoel van Zijn toorn en alle pijnen naar ziel en lichaam. Helemaal *leeg* te zijn, een huilend hart te hebben na vervuld te zijn geweest en niet te hebben of te kunnen verwachten wat zijn *leegheid* kan vervullen en dan (!) God te missen, dat is een hel in de ziel, ook dan als de mens buiten de hel is'. Deze zin is het waard een en andermaal herlezen te worden om goed te begrijpen wat Brakel er allemaal in zegt.

Herkenbaar?

Zijn er soms lezers die deze geestelijke depressie herkennen? U hebt, door Gods goedheid en genade, zoveel goedheid en zoetheid gesmaakt in de dienst van de Heere. U hebt Zijn nabijheid zo kennelijk ervaren, Zijn liefde zo intens geproefd ... en nu? Nu beleeft u: Ik ben God de Vader kwijt, heb geen zicht op en geloof in Zijn leiding. Ik ben God de Zoon kwijt en heb geen enkel zicht meer op Zijn eenzijdige verlossingswerk. Ik ben de Heilige Geest kwijt en ervaar niets meer van Zijn inwoning! Ik ben het gebedsleven kwijt en de strijd tegen de zonden wordt niet meer gestreden. Wat dat betekent voor uw geestelijk leven? Dat er geen licht, geen vreugde, geen troost meer is. Er is alleen maar dikke duisternis, van binnen is het slechts ... leeg! U bent o zo zwak en zonder kracht. Soms voelt u zich haast radeloos en weet u niet waar u het zoeken moeten. Geen gebed 'kan er door', antwoorden komen er helemaal niet. De Heere houdt Zich als doof en de Bijbel is een gesloten boek. Zondige begeerten, waarvan u dacht dat ze dood waren, worden weer springlevend. Strikken liggen her en der, verborgen neergelegd door de leugenaar van de beginne, en voor dat Gods kind het weet en beseft is hij gevangen. De zieltoestand is te vergelijken als met een barre winter, bevroren door de kou. En nee, natuurlijk kan dat niet samen gaan met te geloven dat u een kind van God bent. Juist daar ligt de grootste benauwdheid en nood! 'Nee, ik ben niet uitverkoren, niet door God gekend, ik heb nooit genade gehad. Het is bij mij nooit meer geweest dan alleen iets uiterlijks, als vrucht van opvoeding. Wat het bij mij is? Allemaal inbeelding en huichelarij! Alles is hopeloos en de hel wacht'.

Ziekelijke bevinding?

Misschien klinkt dit voor sommigen als ziekelijke taal. Maar laten we daar uiterst voorzichtig mee zijn. We vinden hier namelijk voluit Bijbelse klanken. Deze beproevingen en 'geestelijke verlatingen' komen we ook in de Bijbel tegen. Lees Psalm 22, 42, 43 en 88 maar, lees Klaagliederen 3 maar eens aandachtig door. Misschien wilt u er Psalm 42 even bijnemen? Nee, in deze Psalm is geen sprake van zielenstrijd, maar van zielenlijden! Gods kind heeft het niet met de duivel te doen, maar met God Zelf. 'Al UW golven, al UW baren zijn over mij heengegaan' (Psalm 42:7B). Wat is het een ontzaglijke periode als Gods kind daar middenin zit: in een geestelijke depressie. Als de hemel van koper is en het geroepen wordt: 'Gij antwoordt niet!'

Oorzaken

Hoe komt dat toch dat de Heere Zich zo terugtrekt?

In de eerste plaats moeten we zeggen: het kunnen bedreven zonden zijn in het leven waardoor de Heere Zich terugtrekt in het leven van Zijn kinderen. Denk aan Psalm 32 en 51. Nadat David zo ontzettend en vreselijk had gezondigd met Bathseba is hij in zo'n toestand van geestelijke depressiviteit terecht gekomen ... door eigen schuld. Zijn 'sap werd veranderd in zomerdroogte' en het ging in zijn geestelijk leven in een neerwaartse spiraal. In de Dordtse Leerregels, hoofdstuk 5, artikel 5, staat zo aangrijpend: 'Met zodanige grove zonden vertoornen zij God zeer, bedroeven de Heilige Geest, verbreken voor een tijd de oefening des geloofs, verwonden zwaarlijk hun consciëntie, en verliezen somwijlen voor een tijd het gevoel der genade, totdat hun, wanneer zij door ernstige boetvaardigheid op de weg wederkeren, het Vaderlijk aanschijn Gods opnieuw verschijnt'. In deze woorden staat echt heel veel. Gods kinderen voelen zich des doods schuldig na het bedrijven van de zonde, en met David bidden zij: 'Verwerp mij van Uw aangezicht toch niet'. Door het bedroeven van de Heilige Geest wordt het liefdesvuur in hun harten haast uitgedoofd; voor een tijd wordt de oefening van het geloof verbroken! Als de geloofsoefening wordt verbroken, is er inderdaad geen gebed meer en de strijd tegen de zonde wordt niet gestreden! De gemeenschapsoefening wordt gemist. En echt, dat kan soms lange tijd doorgaan. Zeker, de godsdienstplichten worden nog wel waargenomen, maar de kracht ervan wordt gemist, alles is koud en ongevoelig. Omstanders merken wel dat de teerheid is geweken bij een kind van de Heere en dat de afhankelijkheid weg lijkt te zijn. Alles is een dorre, doodse plicht geworden en er gaat smaak noch geur uit van de kinderen van God. Ontzaglijk als het zo is! Het geweten is verwondt, zo belijden onze vaders. Als daarbij het gevoel van genade is weggeëbd, wordt het benauwd in het leven van een kind van God. Tenminste, dat is te hopen. Het is vrucht van genade als er smart is over de zonden, de liefdeloosheid, kilheid, onafhankelijkheid en over het missen van het Vaderlijk aanschijn! Het is genade als je smart hebt over je biddeloosheid!

Zijn er nog meer redenen om in zo'n geestelijke depressie te komen? Brakel zegt er nog meer, zeer wijze woorden over. Daarover de volgende keer.

Wordt vervolgd

W. Visser, Nunspeet